

SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNUN GÖNDERDİĞİ ÖDEME EMİRLERİ

Hamit TİRYAKİ

Em. İş Başmüfettişi, Avukat

tiryakidanismanlik@gmail.com

ÖZET

Sosyal Güvenlik Kurumu ödenmeyen prim alacakları için borçlulara ödeme emri göndermektedir. Bu ödeme emirleri muhataplara zamanaşımı süresi geçtikten sonra gönderildiğinde, silik, okunamaz, fotokopi çekilemez nitelikte basıldığında, itiraz yoluyla ilgili mevzuat karışıklığı ödeme emrinde giderilmediğinde, dava açma süresi de çok kısa olduğunda ne yapılacağı bilinmemektedir.

Anahtar kelimeler: Ödeme emri, zamanaşımı, prim alacağı.

1- GİRİŞ

Sosyal Güvenlik Kurumu toplumun neredeyse tamamıyla ilişkisi olan büyük bir kurumdur. Vatandaşlara verdiği hizmetler kadar bunu nasıl sunduğu, hangi esaslarla hareket ettiği, geri bildirim alıp almadığı, aldığı tepkileri sunduğu hizmetlere yansıtıp yansıtmadığı... da çok önemlidir.

Sosyal Güvenlik Kurumu için işverenlerden tahsil edeceği prim en önemli gelir kalemidir. Kurumun süresi içinde ödenmeyen primlerin tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun uygulanır.

6183 sayılı Kanununa göre, amme alacağı, vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren beş yıl içinde tahsil edilmezse zamanaşımına uğrar. Bu nedenle, sigorta primleri de yasal ödeme süresinin sona erdiği tarihi takip eden takvim yılı başından itibaren beş yıllık süre içinde tahsil edilemediği takdirde zamanaşımına uğrayacaktır.

Örneğin, (A) Firmasının SGK'ya verdiği 2002/Şubat ayına ilişkin aylık sigorta prim bildirgesinden dolayı tahakkuk etmiş prim borçlarının ödeme vadesi 31/3/2002 tarihinde sona erecektir. Bu tarihte ödenmeyen prim borcu 31/12/2007 tarihinde zamanaşımına uğramış olacaktır.

2. ZAMANAŞIMI VE ÖDEME EMRİ

Sosyal Güvenlik Kurumunun prim ve ücret cezalarındaki zamanaşımaları kısaca aşağıda gösterilmiştir.

2.1. Sigorta Primlerinde Zamanaşımı Süreleri

SGK'la ilgili düzenlemelerde sık değişikliğe gidildiğinden konuyu bölümlere ayırarak anlatmakta fayda vardır:

Ödeme vadesi 30/9/2008 veya öncesinde sona eren sigorta primlerinin zamanaşımı süresi, ödeme vadesi;

- 7/12/1993 ve öncesinde sona eren alacaklar için, Borçlar Kanunu hükümlerine istinaden, ödeme süresinin sona erdiği tarihi takip eden günden itibaren on yıl,

- 8/12/1993 ila 5/7/2004 tarihleri arasında sona eren alacaklar için, 6183 sayılı Kanun hükümlerine istinaden, alacağın ödeme süresinin sona erdiği tarihi takip eden takvim yılı başından itibaren beş yıl,

- 6/7/2004 ila 30/9/2008 tarihleri arasında sona eren alacaklar için, Borçlar Kanunu hükümlerine istinaden, ödeme süresinin sona erdiği tarihi takip eden günden itibaren on yıl, olarak dikkate alınacaktır.

Ödeme vadesi 1/10/2008 veya sonraki bir tarihte sona eren sigorta primi alacakları, yasal ödeme süresinin sona erdiği tarihi takip eden takvim yılı başından itibaren on yıllık zamanaşımı süresine tabi tutulacaktır. Örneğin 2009/Ağustos ayına ilişkin primlerin 2009/Eylül ayı sonuna kadar ödenmesi gerekmektedir. Ödenmediğinde, 10 yıllık zamanaşımı 2009 Yılı'nı takip eden takvim yılı başından yani 01/01/2010 tarihinde başlayacak ve 31/12/2019 tarihinde sona erecektir.

2.2. İdari Para Cezalarında Zamanaşımı Süresi

İdari para cezalarındaki zamanaşımı süreleri ise tahakkuk ve tahsil zamanaşımı başlıkları altında özetlenmeye çalışılmıştır.

2.2.1. Tahakkuk Zamanaşımı

30/9/2008 tarihi ve öncesinde işlenmiş olan fiiller dolayısıyla uygulanacak olan idari para cezalarının tahakkukunda dikkate alınacak zamanaşımı süreleri;

- 9/7/1987 ila 11/5/1993 tarihleri arasında işlenen fiillerden için beş yıl,
- 12/5/1993 ila 5/8/2003 tarihleri arasında işlenen fiillerden dolayı, on yıl,
- 6/8/2003 30/9/2008 tarihleri arasında işlenen fiillerden dolayı, beş yıl,

1/10/2008 veya sonraki bir tarihte işlenen fiiller yönünden zamanaşımı süresi 5510 sayılı Kanunun 102 nci maddesinin yedinci fıkrasına göre, on yıl,

Olacaktır.

2.2.2. Tahsil Zamanaşımı

İdari para cezalarının ödeme süresinin sona erdiği tarihin,

- 7/12/1993 veya önceki bir tarihe rastlaması halinde, tahsil zamanaşımı süresi, ödeme vadesinin sona erdiği tarihi takip eden günden itibaren on yıl,

- 8/12/1993 ila 5/7/2004 tarihleri arasında rastlaması halinde, tahsil zamanaşımı süresi, ödeme vadesinin sona erdiği tarihi takip eden takvim yılı başından itibaren beş yıl,

- 6/7/2004 ila 30/9/2008 tarihleri arasında rastlaması halinde, tahsil zamanaşımı süresi, ödeme vadesinin sona erdiği tarihi takip eden günden itibaren on yıl,

olarak dikkate alınacaktır.

1/10/2008 veya sonraki bir tarihte ödeme süresinin dolduğu tarihi takip eden takvim yılı başından başlayarak on yıl olarak hesaplama yapılacaktır.

2.3. Zamanaşımına Uğramış Alacak Ödeme Emri Gönderilmemelidir

Sosyal Güvenlik Kurumunun bu konuda yeni bir anlayışın içine girmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Zira devletin, vatandaşlarını hukuk güvencesi altında yaşatması da görevleri arasındadır.

Zamanında görevlerini yapmayan bir Kurumun sonradan eksikliklerini telafi etmeye çalışması yine hukukun çizdiği sınırlar içinde ve hukuksal güvence ilkesine riayet edilerek yapılması gerekir.

2.4. Kanunlar Sade ve Tüm İstisnaları İçermelidir

5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 7 nci maddesine 10.09.2014 tarihinde 6552 sayılı Kanunla bir paragraf eklenmiştir. Eklenen bu düzenleme aynen “31/5/2006 tarihli ve

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile diğer sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan uyuşmazlıklarda, hizmet akdine tabi çalışmaları nedeniyle zorunlu sigortalılık sürelerinin tespiti talepleri hariç olmak üzere, dava açılmadan önce Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat edilmesi zorunludur. Diğer kanunlarda öngörülen süreler saklı kalmak kaydıyla yapılan müracaata altmış gün içinde Kurumca cevap verilmezse talep reddedilmiş sayılır. Kuruma karşı dava açılabilmesi için taleplerin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması şarttır. Kuruma başvuruda geçirilecek süre zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasında dikkate alınmaz”.

Bu düzenlemeye göre, 5510 sayılı Kanun ile diğer sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan uyuşmazlıklar için dava açılmadan önce Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat edilmesi zorunludur. Dava açabilmek için bu müracaatın reddedilmesi ya da reddedilmiş sayılması şarttır. Bu genel kuralın tek bir istisnasını ise yasa koyucu “zorunlu sigortalılık sürelerinin tespiti talepleri” olarak belirtmiş, başkaca bir istisnaya daha yer verilmemiştir. Hizmet tespitine ilişkin uyuşmazlıklar, hizmet süresinin tespiti, aidiyet ve prime esas kazancın tespitine ilişkin hususlardan kaynaklanmaktadır.

Müracaat konusu yapılan primlerin ödenmesi hususu 5510 sayılı Kanunun 88 inci maddesinde düzenlenmiştir. İş Mahkemeleri Kanunundaki istisna, primlerin ödenmesi hususunu kapsamamaktadır. Bu nedenle “primlerle” ilgili ödeme emri hakkında Güvenlik Kurumuna müracaat edilmesi, müvekkilimce yasal bir zorunluluk olarak değerlendirilmiştir.

Bu nedenle, Sosyal Güvenlik Kurumuna başvuruda geçirilen süre, zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasında dikkate alınmamalıdır. Ancak, Sosyal Güvenlik Kurumu çıkardığı Genelge’de Kanunda olmayan istisnaya yer vererek 6183 sayılı Kanun kapsamındaki alacaklar için Kuruma müracaat şartının bulunmadığını kabul etmektedir.

2.5. “Vatandaşların Mağdur Edilmemesinin Amaçlandığı” Belirtilse de Mağdur Olmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı yayınladığı, 6552 sayılı Kanuna ilişkin dava ve icra takibi uygulamaları başlıklı 30.10.2014 tarih ve 2014/30 sayılı Genelgede 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 7 inci maddesine eklenen fıkra ile ihtilafların azaltılmasını sağlamak, ihtilafları yargı mercilerine gitmeden hızlı bir şekilde çözüme kavuşturmak ve Kurum aleyhine gereksiz olarak açılan davalar nedeniyle, Kurumun iş yükü, zaman ve maliyet kayıplarını azaltmanın amaçlandığını açık bir şekilde ifade etmiştir. Yine aynı maddede Madde ile Kurum aleyhine açılan davaların sayısal olarak önüne geçilmesi,

vatandaşların Kurum ile olan ihtilaflarının dava açılmadan idari aşamada çözümlenerek mağduriyetlerinin önlenmesi amaçlandığı, belirtilmiştir.

Ancak bu istisnanın bilinmemesi pek çok kişiyi mağdur etmektedir.

Kaldı ki 25.10.2017 tarihinde yayınlanan 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 4 üncü maddesinde de SGK'ya başvuru zorunluluğu kelime kelime aynen yer almış, ödeme süresinin kaçırılmasına neden olan istisnaya Kanunda nedense yer verilmemiştir.

2.7. Ödeme Emrinde, Başvuru Yolları Tam ve Tereddüt Yaratmayacak Nitelikte Gösterilmelidir.

7061 sayılı Bazı Vergi Kanunları İle Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 05/12/2017 tarihli ve 30261 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı. Yapılan değişiklikle, 6183 sayılı Kanundaki ödeme emri ile amme borçlusuna borcun 7 gün içerisinde ödenmesi veya mal bildiriminde bulunulması yönünde bildirimde bulunulmasıyla ilgili 55 inci maddedeki 7 günlük süre 15 güne çıkarılmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu teknik ve bilgi yönünden yeterince imkana sahip olmasına rağmen gönderdiği ödeme emrinde ve tebligat zarfında normal sade bir vatandaşın kısa bir süre içinde hakkını tereddüt yaşamadan kullanmasını izah etmelidir.

Ödeme emrinde, “İdari İşlemlerde Başvuru Yollarının Gösterilmesi Yükümlülüğüne” tam olarak uyularak hazırlanmalıdır. Diğer bir ifadeyle “hak kaybına yol açıcı” nitelikte belirsizlik taşımamalıdır.

Ödeme emri ve ödemenin nasıl yapılacağına ilişkin metin silik bir şekilde yazılmamalıdır. Fotokopi yoluyla çoğaltmaya, fotoğraf çekimiyle paylaşılmaya uygun bir evrak düzenlenmelidir. Başvuru yolu arka sayfada yazılsa bile aynı yazı karakterinde, aynı renkte, yazılmalıdır. Yazıda tereddüt yaratan 2014 Yılındaki İş Mahkemeleri Kanunundaki Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaatı zorunlu kılan uygulamaya mutlaka değinilmeli, tereddüt yaratacak hususlar netleştirilmelidir. Kısaca, ikilem yaratmayan, hak kaybına yol açmayacak nitelik taşıyan, net ve kesin bir başvuru yolunu gösteren ödeme emri gönderilmelidir.

1982 Anayasasının **Temel hak ve hürriyetlerin korunması başlığını taşıyan 40** ıncı maddesine 2001 Yılında eklenen paragrafta göre, Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

Danıştay 4 üncü dairesince, “Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü” ilkesi ile Anayasa’nın 36. ve 40. maddelerinin, başvuru yollarının gösterilmesini “Anayasal zorunluluk” olarak gerekli kıldığı ve bu zorunluluğa, Anayasanın bağlayıcılığı ilkesi sonucu, yasama, yürütme ve yargı organları, idare makamları ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının uymakla yükümlü olduğu gerekçe kılınmakta ve bu gerekçe, “hukuk devleti” ile “belirlilik” ilkeleri ile desteklenmekte olduğu konusunda verilmiş karar da bulunmaktadır¹. Bu nedenle, Sosyal Güvenlik Kurumunun başvuru yollarını tam olarak göstermesi yükümlülüğü, hak arama özgürlüğünün korunmasına ilişkin bir kuraldır. İçerik ve kapsamının dar olarak anlaşılması gerekir. Son derece karışık olan mevzuat karşısında bireylerin yargı yeri ve idari makamlar önünde haklarını sonuna kadar arayabilmelerini olanaklı kılmak amacıyla öngörülen zorunluluğa aykırı ve dolayısıyla, Anayasanın 36 ncı maddesinde öngörülen hak arama hürriyetini sınırlayıcı bir sonuç doğuran ve Anayasanın temel hak ve hürriyetlerin korunmasını düzenleyen 40'inci maddesine açıkça aykırılık içeren bu ödeme emrinin hak düşümü süresini başlatmamalıdır.

Ödeme emrine karşı iş mahkemesinde iptal davası açma süresi 7 gündür. Ancak bu süre içinde borçlu iş mahkemesinde dava açmak yerine mercide hata ederek, kurum nezdinde idari itirazda bulunursa, süre bu itirazın reddedildiği tarihten itibaren başlayacaktır². Kaldı ki Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2008 Yılında verdiği ödeme emrinin iptaliyle ilgili bir kararında da adli yargıda açılmış dava hatalı yargı yolunda açılmış davanın devamı niteliğinde bulunacağından sürenin korunacağını belirtmiştir³.

3. SONUÇ

Sosyal Güvenlik Kurumu, haklı olarak primlerini tahsil etmek isteyecektir. Ancak bu isteğin, vatandaşların hukuksal güvence sınırları aşılmadan gerçekleştirilmesi gerektiği, düşünülmektedir. Bu kapsamda, mevzuattaki dağınıklığın giderilmesi, sade, anlaşılır, istisnası az olan düzenlemelerin yapılması, vatandaşa gönderilen bildirimlerde hak arama yollarının ayrıntılı ve anlaşılabilir şekilde gösterilmesi, yeterli sürelerin verilmesi, silik, okunamaz, çoğaltılamaz nitelikteki evrakların düzenlenmemesi, son derece önemlidir.

¹ Danıştay 4.D'nin 13.11.2006 tarihli ve E.2005/2134, K.2006/2156, sayılı kararı.

² Mesut BALCI, Halil YILMAZ, Sosyal Sigorta Prim Alacaklarının Takip ve Tahsili, Ankara 2014, s. 164.

³ Yrg. HGK'nun 27.02.2008 tarihli ve E. 2008/21-140, K. 2008/205 sayılı kararı.

KAYNAKÇA

- 4857 sayılı İş Kanunu.
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.
- 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu.
- 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun.
- 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu.
- Mesut BALCI, Halil YILMAZ, Sosyal Sigorta Prim Alacaklarının Takip ve Tahsili, Ankara 2014.
- Yargıtay HGK'nun kararı.